
Słowacki kształt przestępstwa mowy nienawiści

1. Wstęp

Kwestia mowy nienawiści pojawia się coraz częściej w dyskusji nad kształtem prawa karnego i wolności człowieka na całym świecie. Czym jednak jest sama mowa nienawiści? W tej chwili nie istnieje jej legalna definicja, jednak słowacka dogmatyka prawa karnego wypracowała wiele, dość podobnych do siebie wyjaśnień tego terminu. Według jednej z nich za „mowę nienawiści” należy uznać „każdy publiczny, dokonany w formie pisemnej, werbalnej, graficznej, słyszalnej lub audiowizualnej przejaw, który pobudza, rozwija, propaguje, usprawiedliwia nienawiść przeciwko osobie lub grupie osób z uwagi na ich płeć, narodowość, język, wyznawaną religię, rasę, przynależność etniczną, kolor skóry, pochodzenie, orientację seksualną, niepełnosprawność fizyczną lub z uwagi na inne podobne cechy”¹.

Podobną definicję zawiera także Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy, zgodnie z którą za mowę nienawiści powinno uznawać się „każdą formę wypowiedzi rozpowszechniającą, podżegającą, propagującą lub usprawiedliwiającą nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm lub inne formy nienawiści oparte na nietolerancji, włączając w to nietolerancję wyrażaną w formie agresywnego nacjonalizmu lub etnocentryzmu, dyskryminacji lub wrogości wobec mniejszości lub osób wywodzących się ze społeczności imigrantów”².

Celem niniejszej pracy jest przyjrzenie się regulacjom słowackiego prawa karnego w tej tematyce. Autorka poddała analizie regulację tego przestępstwa w porządku prawnym naszego południowego sąsiada z uwagi na fakt, że uznaje ją za bardzo kompleksową.

2. Regulacje konstytucyjne

Przy analizie kształtu przestępstwa mowy nienawiści w słowackim prawie karnym, nie da się pominąć wzajemnych relacji między penalizacją tego typu zachowań, a regulacjami konstytucyjnymi.

Podstawowymi regulacjami Konstytucji Republiki Słowackiej w tej materii jest art. 12 ust. 1-2, a także art. 26 ust. 4. Pierwszy z nich zakłada wolność i równość ludzi w prawach i godności. Zgodnie z tym przepisem prawa człowieka są powszechne, niezbywalne i przyrodzone³.

¹ A. Erdősová, *Nenávistný prejav a status obeť z pohľadu rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva*, „Správni právo” nr 7/2018, s. 448.

² Rekomendacja nr R 97 (20) z 30 października 1997 r. Komitetu Rady Ministrów Rady Europy.

³ Ústava Slovenskej republiky z 1. septembra 1992 (zákon č. 460/1992 Zb.).

Podstawowe prawa i wolności przysługują każdemu, bez względu na jego płeć, rasę, kolor skóry, język, wiarę i wyznanie, polityczne czy inne poglądy, narodowe lub socjalne pochodzenie, przynależność do narodowej lub etnicznej grupy, majątek, rodzinę lub z innych powodów⁴.

Drugi z nich zezwala na ograniczanie wolności wypowiedzi oraz prawa do wolności pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Jest to możliwe wyłącznie, gdy ograniczenie jest wprowadzane ustawą i gdy chodzi o wprowadzenie środków niezbędnych w demokratycznym społeczeństwie do ochrony praw i wolności innych osób, bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia publicznego i moralności⁵.

Wspomniany art. 12 słowackiej Konstytucji gwarantuje każdemu człowiekowi ochronę przed dyskryminacją, definiowaną jako ocenianie ludzi nie według ich indywidualnych właściwości, ale według ich przynależności do grupy społecznej⁶. Nakłada to na państwo obowiązek działań antydyskryminacyjnych, które to pozostają w ścisłym związku z art. 26 ust. 2 – wprowadzenie do kodeksu karnego przestępstwa mowy nienawiści należy uznać za środek niezbędny w demokratycznym społeczeństwie do ochrony praw i wolności innych osób.

3. Regulacje prawa międzynarodowego

Truizmem jest stwierdzenie, że na Słowacji, w związku z jej członkostwem w wielu organizacjach międzynarodowych istnieje obowiązek wprowadzenia penalizacji czynów, który to nałożony jest na państwo w myśl regulacji międzynarodowych.

Pierwszym z takich przykładów jest art. 19 ust. 3 oraz 20 ust. 2⁷ Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Zgodnie z pierwszym ze wskazanych tu przepisów prawo do posiadania przez jednostkę własnych poglądów i do wyrażania opinii może podlegać pewnym ograniczeniom, wyraźnie przewidzianym przez ustawę. Łącznie z tym konieczne jest spełnienie innych przesłanek, którymi są:

- a) poszanowanie praw i dobrego imienia innych;
- b) ochrona bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego albo zdrowia lub moralności publicznej⁸.

Zgodnie z art. 20 ust. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych mowa nienawiści powinna być ustawowo zakazana.⁹ Niewątpliwie, regulacja słowacka w pełni

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ N. Kučerová, Analýza článkov 11, 12 a 13 Ústavy Slovenskej republiky, <https://www.najpravo.sk/clanky/analiza-clankov-11-12-a-13-ustavy-slovenskej-republiky.html> [dostęp: 01.02.2019 r.].

⁷ Zob. Erdősová, *Nenávisťný prejav...*, *op. cit.*, s. 450.

⁸ Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, dostępny na: <https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Medzin%C3%A1rodn%C3%BD-pakt-o-hospod%C3%A1rskych-soci%C3%A1lnych-a-kult%C3%BArnych-pr%C3%A1vach.pdf> [dostęp: 20.02.2019 r.]; polskie brzmienie: Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 16 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. nr 38, poz. 167).

spełnia powyższe wymogi, co szerzej zostało przedstawione w kontekście regulacji konstytucyjnych.

Także art. 4 Międzynarodowej Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej zgodnie z którym umawiające się państwa „potępiają wszelką propagandę i wszelkie organizacje, które wszelkie organizacje oparte na ideach lub teoriach o wyższości jednej rasy lub grupy osób określonego koloru skóry lub pochodzenia etnicznego bądź usiłujące usprawiedliwić czy popierać nienawiść i dyskryminację rasową w jakiejkolwiek postaci”¹⁰. Państwa zobowiązały się m.in. do uznania za przestępstwo rozpowszechniania wszelkich idei opartych na wyższości lub nienawiści rasowej, podżegania do dyskryminacji i podobnych¹¹.

4. Regulacje prawa karnego

Za penalizację mowy nienawiści w słowackim prawie karnym odpowiada § 424 słowackiego kodeksu karnego, czyli przepis wprowadzający przestępstwo nawoływania do narodowej, rasowej i etnicznej nienawiści¹². Według części słowackich prawników za „mowę nienawiści” należy także uznać typ przestępstwa opisany w § 423¹³, czyli przepis penalizujący zniesławianie narodu, rasy i poglądów – pogląd ten należy jednak uznać za nieuzasadniony. Za „mowę nienawiści” *sensu stricto* należy uznać wyłącznie czyny polegające na szeroko-pojętym nawoływaniu do nienawistnych czynów, co wynika choćby z wyżej przytoczonej definicji.

§ 424 słowackiego kodeksu karnego brzmi:

„(1) Kto publicznie nawołuje do przejawienia nienawiści lub do jej nasilenia przeciwko grupie osób lub członkowi takiej grupy z powodu ich rzeczywistej lub domniemanej przynależności do jakiejś rasy, narodu, narodowości, mniejszości etnicznej, z uwagi na ich rzeczywiste lub domniemane pochodzenie, kolor skóry, orientację seksualną, wyznanie lub bezwyznaniowość lub kto publicznie nawołuje do ograniczenia ich praw i swobód, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

(2) Tej samej karze podlega, kto zrzesza się lub gromadzi w celu popełnienia przestępstwa z ust. 1.

(3) Karze pozbawienia wolności od dwóch do sześciu lat podlega osoba, która popełniła czyn wskazany w ust. 1 lub 2:

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Vyhláška ministra zahraničných vecí z 15. augusta 1974 o Medzinárodnom dohovore o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, č. 95/1974 Zb. Z.

¹¹ Pełny katalog w języku polskim: Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r. (Dz. U. z dnia 6 września 1969 r.).

¹² Słowacki kodeks karny zawiera nazwy poszczególnych przepisów już w swojej pierwotnej, ustawowej wersji – przyp. i tłum. aut.

¹³ Tak np. <http://www.zadobe.sk/slovník-pojmov/>, [dostęp: 27.02.2019 r.].

- a) działając ze szczególnym motywem,
- b) będąc funkcjonariuszem publicznym,
- c) jako członek grupy ekstremistycznej,
- d) w stanie nadzwyczajnym¹⁴.

4.1. Orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Republiki Słowackiej

Do 19 lutego 2019 roku § 424 (1) słowackiego kodeksu karnego brzmiał: „(1) Kto publicznie nawołuje do przejawiania nienawiści lub do jej nasilenia przeciwko grupie osób lub członkowi takiej grupy z powodu ich rzeczywistej lub domniemanej przynależności do jakiejś rady, narodu, narodowości, mniejszości etnicznej, z uwagi na ich rzeczywiste lub domniemane pochodzenie, kolor skóry, orientację seksualną, poglądy polityczne, wyznanie lub bezwyznaniowość lub kto publicznie nawołuje do ograniczenia ich praw i swobód, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”. Zmiana brzmienia tego przepisu jest konsekwencją orzeczenia słowackiego Sądu Konstytucyjnego.

W 2017 roku 30 deputowanych Rady Narodowej Republiki Słowackiej na mocy przysługujących im uprawnień zwróciło się do Sądu Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie czy użyte w brzmieniu § 424 (1) znamię „poglądy polityczne” zgodne jest z art. 26 ust. 4 słowackiej Konstytucji¹⁵.

9 stycznia 2019 roku Sąd Konstytucyjny Republiki Słowackiej uznał, że użyte w treści § 424 (1) słowackiego kodeksu karnego znamię „poglądy polityczne” nie jest zgodne z art. 26 ust. 4 słowackiej Konstytucji¹⁶.

W związku z powyższym, w dniu opublikowania tego orzeczenia w dzienniku ustaw Republiki Słowackiej fragment ten utracił skuteczność (słow. *účinnosť*)¹⁷.

W przypadku, gdy słowacka Rada Narodowa nie doprowadzi do zgodności tego znamienia z art. 26 ust. 4 słowackiej Konstytucji, po 6 miesiącach od opublikowania tego orzeczenia w dzienniku ustaw (tj. z dniem 20 sierpnia 2019 roku) fragment ten straci ważność (słow. *platnosť*)¹⁸.

¹⁴ Por. Trestný zákon, 300/2005 Z. z., Časová verzia predpisu účinná od 20.02.2019 do 30.06.2019, slov-lex.

¹⁵ <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/91476/1/2>, [dostęp: 20.02.2019 r.].

¹⁶ Tlačová informácia č. 1/2019, 9. január 2019, https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/83735700/TI_1_2019/5aacc8dc-25ab-461f-b264-84b0ab37c337 [dostęp: 20.02.2019 r.], s. 1.

Art. 26 ust. 4 słowackiej Konstytucji opisywany jest wyżej.

¹⁷ Zob. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/38/20190220.html> [dostęp: 20.02.2019 r.].

¹⁸ *Ibidem*.

4.2. Analiza regulacji zawartej w § 424 ust. 1 słowackiego kodeksu karnego

Każdy z wymienionych w tym przepisie czynów musi być popełniony „**publicznie**”. Wykładnia tego znamienia przedmiotowego nie jest w żadnym stopniu skomplikowana, ponieważ termin ten posiada definicję legalną w § 122 (2) słowackiego kodeksu karnego. Zgodnie z tym przepisem czyn popełniony jest publicznie, gdy:

- a) Za pomocą druku lub rozpowszechnienia pliku, filmu, radia, telewizji, sieci komputerowej lub w inny podobnie skuteczny sposób lub
- b) W obecności więcej niż dwóch osób¹⁹.

Należy przede wszystkim zauważyć fakt, że przytoczona tu definicja legalna bardzo dobrze wpisuje się w obecne czasy naznaczone coraz to szybszym rozwojem sieci i elektroniki. Ukształtowane w ten sposób przepisy, o szerokim znamieniu działania w sposób „publiczny” doskonale przeciwdziałają zjawisku tzw. *cyberhate*’u.

„**Nawoływanie**” to, zgodnie z wykładnią językową, wzywanie odbiorcy do czegoś.

„**Nienawiść**” powinna być rozumiana jako głęboko zakorzenione, intensywne uczucie człowieka do jakiegoś zjawiska (w tym wypadku odpowiednio do podmiotów wskazanych w treści tego przepisu) wyrażające wrogość i opór wobec niego. W rozumieniu słowackiego kodeksu karnego nienawiść silnie będzie wiązać się z chęcią wyrządzenia szkody i bólesci danym podmiotom²⁰.

Termin „**przejawianie**” należy odczytywać łącznie ze znamieniem „nienawiść” – może on przyjąć formę zarówno werbalną, jak i niewerbalną i spełniać dwa warunki. Po pierwsze, jego wydźwięk pokazuje dyskryminacyjny stosunek sprawcy do wymienionych podmiotów. Po drugie, przejaw ten nie jest związany z użyciem przemocy (nawet werbalnej)²¹.

„**Członek grupy**” to jakakolwiek osoba, którą można wyróżnić z uwagi na rzeczywistą lub domniemaną przynależność do wymienionych w tym przepisie grup. Mowa nienawiści skierowana przeciwko danej osobie, niewyszczególnionej przez te cechy jest prawnie-karnie irrelevantna.

W tym momencie trzeba jeszcze raz zwrócić uwagę na słowniczek wyrażeń ustawowych zawartych w § 129 słowackiego kodeksu karnego. § 129 (1) uznaje za „**grupę osób**” minimum trzy osoby²² – z racji definicji legalnej znamień to nie wiąże się z żadnymi kontrowersjami interpretacyjnymi.

¹⁹ Por. Trestný zákon, 300/2005 Z. z., Časová verzia..., *op. cit.*

²⁰ J. Kozolka, Trestné činy proti mieru, proti ľudskosti, trestné činy terorizmu, extrémizmu [w:] J. Čentes a kolektív, *Trestný zákon. Veľký komentár*, Bratislava 2018, s. 937.

²¹ M. Kuna, *Sloboda prejavu versus nenávisťný prejav*, „Studia Aloisiana” nr 2/2018, s. 51.

²² Por. Trestný zákon, 300/2005 Z. z., Časová verzia..., *op. cit.*

Nawoływanie do przejawiania nienawiści ma nastąpić w stosunku do członka grupy lub samej grupy z uwagi na ich rzeczywistą lub domniemaną przynależność do rasy, narodu, narodowości lub mniejszości etnicznej.

„**Naród**” w rozumieniu słowackiego prawa karnego nie jest tożsame z tym pojęciem w Polsce²³ – będzie to historycznie pojęta społeczność ludzi, wyróżniona z uwagi na własną kulturę, język czy tradycję²⁴. Z kolei „**narodowość**” ściśle powiązana jest z posiadanym obywatelstwem²⁵.

„**Mniejszość etniczną**” należy rozumieć zgodnie z regułami wykładni językowej jako historycznie powstałą grupę osób, mającą wspólne pochodzenie, język, spuściznę kulturową i duchową²⁶.

Pozornie wydaje się, że trzy wyżej opisywane znamiona w całości wyczerpują zakres rozróżniania ludzi według ich genealogicznej przynależności. Tak jednak nie jest – jednostki można wyróżniać nie tylko z uwagi na powyższe zróżnicowania – poza tymi kryteriami istnieje także przesłanka wywodzenia się z mniejszej niż naród, narodowość czy grupa etniczna społeczności – takim z nich będzie np. konkretny region, wyróżniony z uwagi na dialekt, a nawet przynależność rodzinna. Głoszenie mowy nienawiści w tych przypadkach będzie spełniało znamię „**pochodzenia**”.

„**Kolor skóry**”, „**orientacja seksualna**”, „**wyznanie**”, „**bezwyznaniowość**” – znamiona te nie budzą najmniejszych wątpliwości, należy wyklądać je zgodnie z regułami wykładni językowej.

„**Ograniczenie praw i swobód**” – doktryna nie ma wątpliwości, że chodzi tu o prawa i swobody wymienione w art. 14 i art. 54 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych²⁷. Oczywiście, relewantne nie będzie tu każde ograniczenie praw i swobód – słowacka Konstytucja w Rozdziale II dopuszcza możliwość ich ograniczania, musi być to jednak dokonane ustawą²⁸. Bezprawne ograniczenie jakichkolwiek praw lub swobód jest penalizowane na podstawie § 424 słowackiego kodeksu karnego.

4.3. Analiza regulacji zawartej w § 424 ust. 2 słowackiego kodeksu karnego

Czyn zabroniony przewidziany w § 424 ust. 2 słowackiego kodeksu karnego jest klasycznym przygotowaniem do przestępstwa z § 424 ust. 1. Regulacja ta pozostaje w ścisłym związku z § 13 ust. 1 i 2 słowackiego kodeksu karnego – zgodnie z nim penalizowane jest wyłącznie przygotowanie do popełnienia zbrodni w granicach, jakie ustawa przewiduje za jej dokonanie²⁹. *A contrario* – przygotowanie do występków nie jest karalne.

²³ Naród jako wspólnota ludzi, a narodowość jako przynależność do tej wspólnoty.

²⁴ J. Kozolka, *Trestné činy proti mieu...*, op. cit., s. 900.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ http://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvs/skupina_etnicka.html, [dostęp: 02.03.2019 r.].

²⁷ J. Kozolka, *Trestné činy proti mieu...*, op. cit., s. 938.

²⁸ Ústava Slovenskej republiky..., druhá hlava.

²⁹ Więcej na ten temat: W. Radecki, *Nowy słowacki kodeks karny*, „Prokuratura i Prawo” nr 1/2007, s. 13.

Zgodnie z § 11 ust. 11 słowackiego kodeksu karnego: „Zbrodnią jest przestępstwo popełnione umyślnie, za którego popełnienie ustawa przewiduje karę pozbawienia wolności, której górna granica przekracza 5 lat”³⁰. § 424 ust. 1 słowackiego kodeksu karnego przewiduje karę pozbawienia wolności do 3 lat – przestępstwo to jest występkiem, nie jest więc penalizowane na mocy przepisów części ogólnej słowackiego kodeksu karnego.

W związku z powyższym, słowacki ustawodawca wprowadził do przepisów części szczególnej kodeksu karnego swoiste *lex specialis*, penalizując przygotowanie do przestępstwa z § 424 ust. 1, ale wyłącznie w postaci czynności sprawczych polegających się na „zrzeszaniu” oraz „gromadzeniu” się w celu jego popełnienia, co znacznie zawęży definicję przygotowania z § 13 (1) słowackiego kodeksu karnego³¹.

4.4. Analiza § 424 ust. 3 słowackiego kodeksu karnego

W § 424 ust. 3 słowackiego kodeksu karnego przewidziany jest typ kwalifikowany przestępstwa z § 424 ust. 1 oraz 2 słowackiego kodeksu karnego. Znacznie wyższej karze pozbawienia wolności, bo od dwóch do sześciu lat, podlegają osoby, które popełniły jeden ze wskazanych powyżej czynów: działając ze szczególnym motywem; będąc funkcjonariuszem publicznym; jako członek grupy ekstremistycznej; w stanie nadzwyczajnym.

Znamie „szczególny motyw”

Przy analizie znamienia przedmiotowego „szczególny motyw” należy odnieść się do definicji ustawowej tego pojęcia w § 140. Zgodnie z nim znamie to spełnia popełnienie przestępstwa:

- a) na zamówienie,
- b) z zemsty,
- c) w zamiarze ukrycia lub ułatwienia innego przestępstwa,
- d) w zamiarze popełnienia jednego z przestępstw terrorystycznych,
- e) z nienawiści do grupy osób lub członka grupy z uwagi na ich prawdziwą lub domniemaną przynależność do rasy, narodu, narodowości, grupy etnicznej, z uwagi na ich prawdziwe lub domniemane pochodzenie, kolor skóry, płeć, orientację seksualną, przekonania polityczne lub wyznanie,
- f) z motywu seksualnego.

³⁰ Por. § 11 (1) Trestný zákon, 300/2005 Z. z., Časová verzia..., *op. cit.*

³¹ Słowacki kodeks karny w § 13 (1) statuuje, że przygotowaniem do zbrodni jest działanie polegające na umyślnym jej organizowaniu, załatwianiu lub przysposabianiu środków lub narzędzi do jego popełnienia, w porozumieniu, przez zbieranie się, przez udzielanie instrukcji, zamawianie lub udzielanie pomocy w takiej zbrodni albo na innym umyślnym stwarzaniu warunków do jego popełnienia, gdy nie doszło do usiłowania ani dokonania zbrodni (Trestný zákon, 300/2005 Z. z., Časová verzia..., *op. cit.*).

„Na zamówienie” w słowackim prawie karnym jest wykładane dość wąsko, jako popełnienie przestępstwa zleconego od innej osoby, w relacji „zlecający-przyjmujący zlecenie”³². Idzie tutaj o przekonanie sprawcy właściwego, że wcześniej popełnienie takiego czynu zamówiła od niego inna osoba³³.

Popełnienie przestępstwa „z zemsty” polega na chęci odpłaty za wcześniejsze postępowanie przyszłego poszkodowanego. W zakres tego pojęcia nie wchodzi przestępstwa popełnione w tzw. afekcie – sprawca popełnić je musi po wcześniejszym dłuższym przygotowaniu³⁴.

„Zamiar ukrycia lub ułatwienia innego przestępstwa” pozostawać musi w bezpośrednim związku z popełnieniem wcześniej innego przestępstwa – sprawca musi mieć jego świadomość i działać w zamiarze jego ukrycia.

Szczególne wątpliwości może budzić znamię „szczególny motyw” w kontekście nienawiści do określonych tu podmiotów z § 140 pkt e. Czy w związku z tym przepisem każde przestępstwo spełniające znamiona mowy nienawiści z § 424 ust. 1 będzie spełniało znamię określone w § 140 pkt e, czego konsekwencją będzie stwierdzenie, że tak naprawdę popełnić można wyłącznie przestępstwo z § 424 ust. 3 słowackiego kodeksu karnego, a § 424 ust. 1 jest przepisem pustym? Odpowiedź na to pytanie jest przecząca. Jest to konsekwencją tego, że popełnienie przestępstwa z § 424 ust. 3 ma miejsce w przypadku, gdy sprawca rzeczywiście żywi głęboko zakorzenione uczucia nienawiści do wymienionych tu podmiotów i z tego tytułu nawołuje do przejawów nienawiści. W przypadku § 424 ust. 1 słowackiego kodeksu karnego sprawca wie, że te podmioty mają jedną z wymienionych w tym przepisie cech i z tego tytułu też nawołuje do przejawów nienawiści, nie żywiąc jednak wysoce negatywnych uczuć.

Wydaje się, że popełnienie przestępstwa mowy nienawiści z „motywu seksualnego” będzie stosunkowo najrzadsze. Dla porządku należy jednak dodać, że chodzi tutaj o zaspokojenie seksualnych potrzeb sprawcy, co będzie wymagało dowodu biegłego³⁵.

Znamię „funkcjonariusz publiczny”

Jak wskazuje doktryna znamię to posiada zamknięty katalog podmiotów. Funkcjonariuszem publicznym jest: Prezydent Republiki Słowackiej, poseł słowackiego Parlamentu (Rady Narodowej), deputowany do Parlamentu Europejskiego, członek rządu, sędzia Sądu Konstytucyjnego Republiki Słowackiej, sędzia, prokurator lub inna osoba zajmująca funkcje w organie władzy publicznej, burmistrz, przewodniczący wyższych urzędów terytorialnych, członek organu

³² Zob. *Prehľad ustanovení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon*, s. 353, https://www.gjar-po.sk/~gajdos/treti_rocnik/nos/trestny_zakon_s_komentarom.pdf [dostęp: 27.02.2019 r.].

³³ J. Sánta, *Výklad pojmov* [w:] J. Čentes a kolektív, *Trestný zákon. Veľký komentár*, Bratislava 2018, s. 282.

³⁴ *Prehľad ustanovení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon...*, op. cit., s. 353.

³⁵ J. Sánta, *Výklad pojmov...*, op. cit., s. 283.

samorządowego, urzędnik służby cywilnej, pracownik organu administracji państwowej, terytorialnej lub innego państwowego organu, osoba wykonująca funkcję w osobie prawnej, której ustawa przyznaje prawa administracji publicznej, notariusz, komornik, członek straży leśnej, wodnej, rybackiej, łowieckiej, przyrody lub osoba, która ma uprawnienia strażnika przyrody, a także sędzia lub urzędnik międzynarodowego organu sądowego uznanego przez Republikę Słowacji, funkcjonariusz albo pracownik organu ścigania innego państwa, organu Unii Europejskiej lub organu wytworzonego wspólnie przez państwa członkowskie UE, gdy prowadzi postępowanie karne na terenie Republiki Słowackiej dla jego ochrony, w zgodzie z umowami międzynarodowymi i za zgodą organów tego państwa³⁶.

Znamie „członek grupy ekstremistycznej”

Przy wykładni tego pojęcia należy wyjść od terminu „grupa ekstremistyczna” za którą uznaje się grupę co najmniej 3 osób, których celem jest propagowanie idei zmierzających do ograniczenia praw i swobód obywatelskich³⁷. Jej członkiem, aby spełnić znamie określone w tym przepisie, trzeba być w momencie popełnienia czynu zabronionego.

Znamie „stan nadzwyczajny”

Analiza tego pojęcia musi odnosić się do ustawy o bezpieczeństwie państwa w stanie wojny, stanie wojennym, stanie wyjątkowym i stanie awaryjnym. Zgodnie z art. 1 ust. 4 tego aktu prawnego „Stanem nadzwyczajnym jest okres, podczas którego bezpośrednio zagrożone jest lub naruszone bezpieczeństwo państwa oraz gdy organ ustawodawczy może po spełnieniu dodatkowych przesłanek wskazanych przez tę ustawę wypowiedzieć wojnę, ogłosić stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan awaryjny³⁸.

Należy także zauważyć, że zagrożenie ustawowe tego przepisu wynosi od dwóch do sześciu lat pozbawienia wolności – jest to zbrodnia, a więc przygotowanie do niej zawsze będzie karalne, co wynika z przytoczonego wyżej § 13 ust. 1 słowackiego kodeksu karnego.

4.5.Strona podmiotowa

Nie sposób w niniejszym opracowaniu opisać całokształtu regulacji strony podmiotowej słowackiego kodeksu karnego. Zgodnie z § 17 słowackiego kodeksu karnego w razie braku klauzuli nieumyślności – czyn zabroniony popełniony może być wyłącznie umyślnie³⁹.

³⁶ Por. <https://www.lewik.org/term/1122/verejny-cinitel-trestny-zakon/> [dostęp: 27.02.2019 r.].

³⁷ J. Kozolka, *Trestné činy proti mieu...*, op. cit., s. 939.

³⁸ Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

³⁹ Por. *Trestný zákon*, 300/2005 Z. z., Časová verzia..., op. cit.

W związku z powyższym – wszystkie opisywane tu typy czynów zabronionych popełnić można tylko umyślnie.

4.6.Sankcja karna

Zarówno za popełnienie przestępstwa opisywanego w § 424 ust. 1, jak i § 424 ust. 2 słowackiego kodeksu karnego grozi kara pozbawienia wolności do lat 3. Znacznie wyższą sankcją odznacza się § 424 ust. 3 – za popełnienie tego przestępstwa grozi od dwóch lat do sześciu pozbawienia wolności.

5. Podsumowanie

Słowacki kodeks karny odznacza się bardzo szeroką regulacją prawnokarną dotyczącą mowy nienawiści. Na szczególną uwagę zasługuje penalizacja przygotowań do popełnienia tego przestępstwa – znacznie rozszerza to odpowiedzialność karną, co w niektórych przypadkach może doprowadzić do zaniechania dalszych czynności przez sprawcę z obawy przed wykryciem samych działań przygotowawczych. Na uwagę zasługuje także duża ilość definicji zawartych w tzw. „słowniczku ustawowym” – dzięki temu słowackiemu ustawodawcy udało się uniknąć fundamentalnych sporów w doktrynie. Podsumowując niniejszą analizę nie sposób pominąć także pewnej nowoczesności słowackiego kodeksu karnego, co wyraża się w bardzo dobrej definicji znamienia „publicznie” odnoszącego się do szerokodostępnych zdobyczy techniki.

Słowacki kształt przestępstwa mowy nienawiści

Karolina Palka

O autorze

Karolina Palka - Aplikant adwokacki, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zainteresowania naukowe: prawo karne, kryminalistyka.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie słowackich regulacji dotyczących przestępstwa mowy nienawiści w kodeksie karnym Republiki Słowackiej z 2005 roku. Kwestia ta jest szczególnie istotna w kontekście coraz częstszych doniesień dotyczących tego rodzaju czynów. Niniejszy artykuł podzielony jest na 5 zasadniczych części. Pierwsza z nich jest krótkim wprowadzeniem w tematykę, następne trzy przedstawiają z kolei odpowiednio regulacje prawa konstytucyjnego, międzynarodowego oraz karnego. Ostatnia z nich przedstawia najważniejsze wnioski płynące z tekstu.

Słowa kluczowe

Kodeks karny Słowacji, prawo karne, mowa nienawiści

The shape of hate crime in Slovakia

Karolina Palka

Summary

The aim of this article is to present Slovak regulations on the crime of hate speech in the Penal Code of the Slovak Republic from 2005. This issue is especially important in the context of increasingly frequent reports regarding this type of acts. This article is divided into five main parts. The first one is a short introduction to the subject, the next three, in turn, present respectively the regulations of constitutional, international and criminal law. The last one presents the most important conclusions from the text.

Key words

Criminal Code of the Slovak Republic (2005), penal law, hate speech